

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабрь

**ILM-FAN HAQIDA TUSHUNCHA, ILMIY FAOLIYAT VA ILMIY
MUASSASALAR**

Xaitmuratova Ozoda Panji qizi

Abdimuminova Dilrabo Saidmurod qizi

Raxmonova Sitora Shuxrat qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti kimyoviy
texnologiya mutaxassisligi magistranti

Shaymardanova Mohichehra Alimardanovna

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti kimyo muhandisligi
kafedrası dotsenti, t.f.f.d.

Annotatsiya

Mazkur tezisdá ilm-fan tushunchasining nazariy asoslari, ilmiy faoliyatning mazmun-mohiyati hamda ilmiy muassasalarning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni ilmiy-nazariy jihatdan yoritiladi. Ilm-fan insoniyat tafakkurining eng yuqori shakli sifatida talqin qilinib, uning bilish, tushuntirish va amaliy o‘zgartirish funksiyalari tahlil qilinadi. Ilmiy faoliyatning individual va institutsional shakllari, ilmiy izlanishning metodologik xususiyatlari hamda ilmiy muassasalarning innovatsion rivojlanishdagi roli asoslab beriladi. Tezisdá ilm-fan, ilmiy faoliyat va ilmiy muassasalar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik mantiqiy izchillikda ochib berilib, zamonaviy jamiyatda ilmiy salohiyatni rivojlantirishning dolzarbligi ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Ilm-fan, ilmiy bilish, ilmiy faoliyat, ilmiy muassasalar, tadqiqot, innovatsiya, akademik muhit, ilmiy salohiyat.

Abstract

This thesis discusses the theoretical foundations of the concept of science, the content and essence of scientific activity, and the role of scientific institutions in the development of society from a scientific and theoretical perspective. Science is interpreted as the highest form of human thought, and its functions of cognition, explanation, and practical transformation are analyzed. Individual and institutional forms of scientific activity, methodological features of scientific research, and the role of scientific institutions in innovative development are substantiated. The thesis reveals the inextricable link between science, scientific activity, and scientific institutions in a logically consistent manner, and the relevance of developing scientific potential in modern society is scientifically highlighted.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

Keywords: Science, scientific knowledge, scientific activity, scientific institutions, research, innovation, academic environment, scientific potential.

Kirish. Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti bevosita ilm-fan rivoji bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ijtimoiy-iqtisodiy, texnologik va madaniy jarayonlarning jadallashuvi ilmiy bilimlarga bo‘lgan ehtiyojni yanada kuchaytirmoqda. Ilm-fan nafaqat tabiat va jamiyat hodisalarini anglash vositasi, balki ularni ongli ravishda o‘zgartirish, rivojlantirish va boshqarishning muhim omiliga aylanib bormoqda. Shu ma’noda ilm-fan jamiyatning strategik resursi sifatida e’tirof etilib, uning rivoji davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ilm-fan tushunchasi ko‘p qirrali bo‘lib, u bilimlar tizimi, bilish jarayoni va ijtimoiy institut sifatida namoyon bo‘ladi. Ilmiy faoliyat esa mazkur bilimlarni yaratish, tekshirish va amaliyotga joriy etishga qaratilgan maqsadli jarayonni ifodalaydi. Ushbu jarayonning samaradorligi ilmiy muassasalarning rivojlanganlik darajasi, ilmiy muhitning sifati va tadqiqotchilarning intellektual salohiyati bilan belgilanadi. Shu bois ilm-fan, ilmiy faoliyat va ilmiy muassasalarni yagona tizim sifatida tahlil qilish ilmiy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism. Ilm-fan, avvalo, obyektiv borliq haqidagi tizimli, asoslangan va tekshirilgan bilimlar majmuasini anglatadi. Ilmiy bilim kundalik bilimdan farqli ravishda mantiqiy izchillik, umumlashtirish va nazariylik xususiyatlariga ega bo‘lib, tajriba va dalillarga tayangan holda shakllanadi. Ilm-fanning asosiy vazifasi tabiat va jamiyat qonuniyatlarini aniqlash, ularni tushuntirish va prognozlashdan iborat. Shu bilan birga, ilm-fan amaliy faoliyat bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, texnologik taraqqiyot va innovatsion rivojlanishning muhim manbai hisoblanadi.

Ilmiy faoliyat ilm-fanning amaliy ifodasi bo‘lib, u ilmiy muammo qo‘yish, gipoteza ilgari surish, tadqiqot o‘tkazish va natijalarni umumlashtirish kabi bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Ilmiy faoliyatning muhim xususiyati uning ijodiy xarakterga egaligidir. Tadqiqotchi mavjud bilimlarni takrorlash bilan cheklanmay, yangi g‘oyalar, tushunchalar va nazariyalarni yaratishga intiladi. Shu jihatdan ilmiy faoliyat shaxsning intellektual mustaqilligi, tanqidiy tafakkuri va mas’uliyatini talab etadi.

Ilmiy muassasalar esa ilmiy faoliyatni tashkil etuvchi va muvofiqlashtiruvchi asosiy institutlar hisoblanadi. Ular qatoriga ilmiy-tadqiqot institutlari, oliy ta’lim muassasalari, akademiyalar va ilmiy markazlar kiradi. Ilmiy muassasalarning asosiy vazifasi ilmiy izlanishlar uchun zarur shart-sharoit yaratish, ilmiy kadrlarni tayyorlash va ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etishdan iborat. Zamonaviy sharoitda ilmiy

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

muassasalar faqat bilim ishlab chiqaruvchi emas, balki innovatsiyalar generatori sifatida ham faoliyat yuritmoqda.

Quyidagi jadvalda ilm-fan tizimining asosiy tarkibiy elementlari umumlashtirilgan:

Tarkibiy qism	Asosiy mazmun	Jamiyatdagi vazifasi
Ilm-fan	Nazariy va empirik bilimlar tizimi	Borliqni anglash va tushuntirish
Ilmiy faoliyat	Tadqiqot va ijodiy izlanish	Yangi bilimlar yaratish
Ilmiy muassasalar	Institutlar va akademik markazlar	Ilmiy jarayonni tashkil etish
Innovatsiya	Ilmiy natijalarning amaliy ifodasi	Ijtimoiy-iqtisodiy rivoj

Ilm-fan va ilmiy muassasalar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik jamiyatning ilmiy salohiyatini belgilaydi. Agar ilmiy faoliyat uchun qulay muhit yaratilsa, ilm-fan natijalari jamiyat taraqqiyotiga real hissa qo'shadi. Aks holda, ilmiy g'oyalar nazariy doirada qolib ketishi mumkin. Shu bois ilmiy muassasalarning samarali faoliyati ilmiy siyosat, moliyaviy qo'llab-quvvatlash va akademik erkinlik bilan bevosita bog'liqdir.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ilm-fan jamiyat taraqqiyotining fundamental omili bo'lib, u ilmiy faoliyat va ilmiy muassasalar orqali real mazmun kasb etadi. Ilmiy faoliyat shaxsiy ijod va institutsional qo'llab-quvvatlash uyg'unligida rivojlanadi, ilmiy muassasalar esa ushbu jarayonning barqarorligini ta'minlaydi. Ilm-fan, ilmiy faoliyat va ilmiy muassasalarning uzviy birligi zamonaviy jamiyatning innovatsion va intellektual rivojlanishini belgilovchi asosiy shart hisoblanadi. Shu bois ilmiy salohiyatni oshirish, ilmiy muhitni rivojlantirish va ilmiy muassasalar faoliyatini takomillashtirish strategik ahamiyatga ega vazifa sifatida qaralishi lozim.

REFERENCES

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022. – 432 b.
3. Popper K. Ilmiy tadqiqot mantiqi. – Moskva: Progress, 1983. – 544 s.
4. Kuhn T. Ilmiy inqiloblar tuzilmasi. – Moskva: AST, 2009. – 320 s.

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 11, Декабря

5. Abdullaeva M. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 256 b.
6. Zimnyaya I. A. Ilm-fan falsafasi va metodologiyasi. – Moskva: Logos, 2005. – 384 s.
7. To‘xtasinov R. Ilmiy faoliyat asoslari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2018. – 288 b.